

Gledališki sveti uspešno premagujejo začetne težave

Gledališki sveti so družbeni organi. Pred skupnostjo so moralno odgovorni za vzgojno in kulturno-umetniško vlogo v družbi. So tudi družbena kontrola in zveza med družbo in gledališčem. Gledališke svete so ustanovili ob koncu sezone 1954-55 in so sedaj v začetnem obdobju svojega dela. Toda že sedaj lahko rečemo, da so jih gledališki kolektivi dobro sprejeli in da so jih pravilno razumeli kot resno pomoč pri delu.

Cepnav še ne moremo govoriti o kakšnih večjih izkušnjah, vendar pa že lahko opazimo posamezne probleme v razmerju in vsebini njihovega dela.

Pobudo za sestavljanje dnevnega reda sveta ima gledališka uprava. To je pripomoglo, da so sveti reševali predvsem samo tista vprašanja, ki jih je uprava vnaprej določila. V začetku so se sveti ukvarjali pretežno z organizacijskimi in materialnimi vprašanji, posegali pa so tudi v kadrovske probleme. Dogajalo se je celo to, da so v Beograjskem dramskem gledališču postavljali svetu zahtevo, naj poišče stanovanje posameznim igralcem.

Pozneje so se gledališki sveti oprijeli tudi repertoarne politike, za sezono 1955-56. V tem pogledu so brez težav vskladili svoja stališča in poglede s stališči in pogledi gledaliških ljudi. Do različnih pojmovanj v samem svetu je prišlo samo v Beograjskem dramskem gledališču v zvezi z nekim delom, ki ga je predlagala gledališka uprava. Ta primer je izzval zanimivo diskusijo o pristojnosti gledališkega sveta kot

organa družbenega upravljanja. Postavilo se je vprašanje, koliko je organ družbenega upravljanja samostojen v pogledu repertoarja posameznih gledališč.

V vsakem primeru je bilo zelo koristno, da so sveti razpravljali o repertoarni politiki. Lahko bi jim očitali, da so pokazali premalo pobude, da bi vzpostavili v tem pogledu čim krepkejšo vez z gledalci. Sveti bi morali načeti javne diskusije o repertoarju, s čimer bi se, ob nekaterih drugih pogojih, vsekakor razvila ideološka borba na področju umetniške ustvarjalnosti. S tem v zvezi bi bilo dobro, če bi od časa do časa, vsekakor pa po koncu gledališke sezone, napravili pregled odigranega repertoarja in sklepe za naslednjo sezono.

Izhodno točko za razmerje med gledališkimi sveti in strokovnimi umetniškimi sveti, ki delujejo že od prej, predstavlja problem repertoarja in ostvaritve posameznih del. Za zdaj je to razmerje v glavnem pravilno, čeprav se še vedno izpopolnjuje kot eden važnih členov pri določanju repertoarne politike in ustvarjanju lastne podobe gledališča. To razmerje, kakor tudi vrsta drugih, bo urejeno s statuti gledališč, ki jih je treba sprejeti čimprej. Ni prav, če odlašamo sprejetjem statutom in da čakamo baje novih predpisov. Pri tem pa ne pomislimo zadosti na to, da bi statuti občutno olajšali delo v gledališčih, morebitne spremembe in prilagoditve predpisom pa se lahko napravijo tudi kasneje.

Sedanji sveti so izvoljeni za dve leti. Prvo leto je bilo predvsem pripravilno obdobje. Šele prihodnja sezona bo sezona pravega dela. Zato je treba skrbeti za kontinuiteto svetov, to se pra-

EMBALAŽA

važen činitelj v blagovnem prometu

Dostikrat slišimo upravičene pripombe in kritike na račun naše embalaže. Te pripombe glede kvalitete in asortimenta prihajajo s strani trgovske mreže in tudi potrošnikov. V našem gospodarstvu je postala embalaža zelo aktualen problem. Rešitev tega problema ne moremo prepušiti samo tistim podjetjem, ki embalažo izdelujejo, temveč morajo pri tem sodelovati tudi ostali činitelji v blagovnem prometu.

Dejstvo je, da takega sodelovanja na tem področju skoraj ni bilo. V okviru strokovnih združenj izdelovalcev embalaže in ustrezajočih gospodarskih združenj in zbornic, zlasti industrijske in zunanje trgovinske, so precej storili, da bi se ta stroka izboljšala. Pri zvezni industrijski zbornici imajo sicer strokovni odbor za probleme embalaže, toda ta odbor se organizacijsko še ureja in ni da še posebnih praktičnih rezultatov svojega dela.

Obseg našega notranjega in zunanjega prometa je zlasti v živilski proizvodnji dostikrat odvi-

vi, da je treba določeno število najbolj aktivnih članov znova izvoliti. Pri tem pa je treba paziti, da se ne bo ponovila prejšnja praksa. Manjše število članov gledaliških svetov se namreč zaradi prezaposlenosti ne more posvetiti tej svoji funkciji. Do tega je prišlo zato, ker so bili v svete določeni ljudje, ki niso bili poprej pripravljani, niti jih je kdo poprej seznanil o tem.

sen od dobre embalaže, asortimenta in od sposobnosti, da vzdrži dolg prevoz. Znano je, da na inozemskem tržišču lahko z boljšim in kulturnejšim pakiranjem dosežemo večjo ceno izdelku.

V zadnjem času so pri nas razen lesene, steklene in papirne embalaže začeli izdelovati tudi embalažo iz plastičnih snovi. Tožja pri nas je ta stvar še omejena zaradi pomanjkanja potrebnih proizvodnih zmogljivosti in pa težav v proizvodnji. Toda prav o tem bi morali bolj razmišljati in začeti bolj široko izdelovati embalažo iz plastičnih snovi, kar je dosti bolj praktično in zagotavlja boljše higienske pogoje, blago boljše varuje, pa tudi manj stane kakor pa embalaža iz surovin.

Kmetijske zadruge bi morale imeti pomembno vlogo pri množični izdelavi embalaže iz odpadkov gradbenega materiala, šibia, rogozja, trstja, lubja, slame, koruzovine in podobno. Zadruge bi to lahko izdelovale tako za svoje potrebe, kakor tudi za

izvoz. Surovin je dovolj skoraj v vsaki naši vasi in dostikrat padajo, med tem ko nam po drugi strani manjka zabojev in kosar za kmetijske pridelke. Za to proizvodnjo ni treba kakšne posebne strokovnosti ter jo lahko opravljamo v okviru domače obrti zlasti tedaj, ko mi dela na polju. Kmetijske zadruge bi morale izkoristiti te možnosti toliko prej, ker so nosilci prometa s kmetijskimi pridelki. Ker smo juno pred sezono z večjo živahnostjo v prometu s kmetijskimi pridelki, se bodo kmetijske zadruge znašle v situaciji, da ne bodo imele kam spravljati blaga. O tej stvari bi bilo treba že prej razmisliti, toda še vedno je čas, da nekaj storimo.

Posebno vprašanje je, kako embalažo varovati in z njo manipulirati. Po pravici lahko zamerimo nekaterim našim trgovskim podjetjem, zlasti tistim na debelo, ki z embalažo, zlasti iz lesa, zelo slabo ravna in je ne čuvajo. Ne skrbijo za spravljane embalaže niti za popravilo, da bi jo lahko znova uporabili. V trgovskih podjetjih je skoraj reden pojav, da imajo velike kupe razmetanih zabojev in sodov, ki propadajo na dežju in snegu. Analiza je pokazala, da je rok uporabe lesene embalaže zmanjšan na 30 odstotkov zaradi tega, ker z njo slabo ravna.

Lahko trdimo, da je občutiti, da ni niti pri zveznem niti pri republiških upravnih organih posebne organizacijske enote, ki bi se ukvarjala izključno s problemom embalaže. Prav tako bi bilo treba v šolah učencev v gospodarstvu upeljati embalažo kot poseben predmet. Te ukrepe bi vsekakor zagotovili boljše rezultate. IDJ.

KAKO POROČATI DELAVSKEMU SVETU O USPEHih ALI NEUSPEHih PODJETJA

Stroški

Kadar razpravljamo o uspehu podjetja, je posebno važno vedeti, kakšen je ta uspeh v pogledu znižanja stroškov. Toda stroški, ki nastanejo med proizvodnjo, nimajo enakega vpliva na lastno ceno.

Če želimo vedeti, kolikšni so stroški surovin za 1000 kg liva, ugotovimo to na podlagi izkušnje (norm), koliko je potrebno sivca liva, koliko starega litega železa in koliko premoga ali koksa za peč. Na podoben način ugotovimo koliko delovnih ur je treba za litje. Če nam je znana cena surovin in če vemo, koliko stane delovna ura, tedaj ne bo težko ugotoviti stroškov. Tako ugotovljeni stroški surovin in plač za 1000 kg liva nam brez posebnih težav pomagajo ugotoviti, kolikšni bodo stroški surovin in plač za 2000, 3000, 10.000 kg liva, ker številke, ki smo jih dobili za 1000 kg, pomnožimo z 2, 3 ali 10.

Take stroške, ki jih lahko ugotovimo neposredno za enoto proizvoda imenujemo neposredni ali direktne stroške. Ti stroški so praviloma odvisni od obsega proizvodnje, to se pravi, za kolikor se poveča število enot, za toliko se povečajo tudi stroški. Ponekod se pri povečanju obsega proizvodnje neposredni stroški nekoliko zmanjšajo zaradi tega, ker se zmanjšajo odpadki, ali pa zato, ker je potreben enak čas za pravo stroja ne glede na to, ali

bo proizvedel več ali manj proizvodov.

Kaj so stalni stroški

Zaradi tega, ker so neposredni stroški vedno v sorazmerju z obsegom proizvodnje, to se pravi, ker se spreminjajo z vsako spremembo obsega proizvodnje, jih imenujemo tudi spremenljivi stroški za razliko od stalnih ali fiksnih stroškov, ki se ne spreminjajo. V kalkulacijah proizvodov stalnih stroškov po navadi ne navajamo niti posebej, niti jih ne zajamemo neposredno po proizvodih. Ti stroški so zajeti že v splošnih stroških izdelave ali v splošnih stroških uprave in prodaje, oziroma, kakor jih tudi dostikrat nazivamo, v režijskih stroških.

Vzemimo na primer direktorjevo plačo. Njegova plača je zmeraj enaka ne glede na to, ali je tovarna v enem mesecu proizvedla 1000 ali 2000 ton liva. To pomeni, da je plača stalen strošek in bremenja v isti višini tako 1000 ton kakor tudi 2000 ton. Če bi direktorjeva plača znašala na primer 25.000 dinarjev, tedaj bi s celotnim zneskom bremenila v prvem primeru 1000 ton, v drugem pa 2000 ton liva. Toda zato bi v prvem primeru odpadlo na posamezno tona liva 2,50 din, v drugem pa samo 1,25 dinarjev direktorjeve plače. To dokazuje, da stalni stroški dražijo proizvode, kadar proizvodnja

pada, kadar obseg proizvodnje raste, pa so stalni stroški po enoti proizvoda manjši. Poznamo celo vrsto stalnih stroškov: stroški uprave obrata, stroški za čiščenje prostorov, za vzdrževanje in popravilo strojev, amortizacijo, obresti na osnovna sredstva itd. Kakor pri spremenljivih stroških so tudi tu določene meje, iznad katerih se stalni stroški večajo, izpod njih pa se zmanjšujejo.

Režija napravi pogosto napačen vtis

Stalni stroški so navadno zajeti v splošnih stroških ali režiji. Splošni stroški pa lahko vsebujejo tudi nekatere spremenljive, to se pravi take stroške, ki niso zajeti neposredno na proizvodih, temveč se že prej vtejejo v režijo in se potem razdelijo na proizvode z ostalimi režijskimi stroški. Tako je na primer potrošnja mazila dostikrat odvisna od tega, koliko časa bo stroj obratoval, potrošnja električne energije pa je odvisna od stopnje zaposlenosti itd.

Stroške, ki jih zaračunamo neposredno na proizvode, imenujemo stroške izdelave. Tiste pa, ki jih zaračunamo posredno, imenujemo splošne ali režijske stroške.

Stroške izdelave lahko lažje kontroliramo in analiziramo kakor pa splošne stroške. Pri stroških izdelave obstoje največkrat norme in obračuni za enoto proizvoda, na podlagi katerih lahko delamo primerja-

ve, medtem ko splošnim stroškom dostikrat ne posvečamo dovolj pozornosti. Splošni stroški za enoto proizvoda se lahko zmanjšajo, čeprav se v skupnem znesku hkrati lahko tudi povečajo. Če se namreč poveča obseg proizvodnje, tedaj se stalni stroški za enoto proizvoda zmanjšajo zaradi tega, ker se razdelijo na večjo skupno proizvodnjo. Ti stroški pa lahko v absolutnem številu tudi narastejo, toda zaradi večjega porasta proizvodnje vendar upadajo pri posamezni enoti proizvoda.

Tudi stalni stroški so lahko neupravičeni

Zato je treba pri kontroli in analizi stroškov posvečati pozornost zlasti splošnim stroškom, posebno pa še stalnim. Za nekatere take stroške lahko postavimo tudi norme, sicer ne na posamezno enoto proizvoda, pač pa na primer za določen obrat in določen čas, recimo za mesec dni. Lahko tudi ugotovimo, koliko potrošijo v nekem obratu v enem mesecu mazilnega olja, koliko cunj za čiščenje, vode, koliko je izdatkov za drobna popravila itd. Pri analizi teh stroškov je treba pokazati tudi takrat, ko ni norm, koliko je bilo takih stroškov v prejšnjem mesecu, koliko povprečno v prejšnjih mesecih in tudi v preteklem letu. Za vse spremembe je treba zahtevati pojasnila. Podobne analize lahko napravimo v vseh obratih in oddelkih in nam lah-

ko dajo izredno dragocene rezultate.

Tako je n. pr. delavski svet v nekem podjetju zahteval mesečne analize posameznih stroškov po obratih. Ker je podjetje imelo podatke iz prejšnjih mesecev in prejšnjih let, so sestavili primerjalne tabele po mesecih za obdobje dveh let. Na podlagi primerjav posameznih podatkov so odkrili, da je v dveh obratih potrošnja mazila in cunj v zimskih mesecih izredno porasla v primeri z letnimi meseci. Ko so zahtevali pojasnilo, so odkrili, da so nekateri delavci imeli navado, da so namakali cunje v olje in jih potem metali v peč. Peč je sicer bolj grele, toda po kakšni ceni?

Primerjave splošnih in tudi stalnih stroškov, ki so zajeti v prvih, je treba delati tudi z drugimi podobnimi podjetji v državi pa celo v inozemstvu. Za to so na razpolago zelo dobri podatki. Seveda je treba take podatke predložiti delavskemu svetu na pristopen in razumljiv način.

***

V nekaj kratkih sestavkih smo zajeli samo glavne momente, ki jih je treba na primeren način podati delavskemu svetu takrat, ko podajamo periodične in zaključne obračune. V prihodnji številki bomo prikazali še nekatere momente, ki bi jih bilo treba iznesti in pojasniti delavskemu svetu pri obračunu, da bi bilo poročilo popolnejše. Božidar Race